

De brieven aan de zeven gemeentes uit Openbaring 2 en 3 hebben een aantal eigenschappen

Ten eerste: bijna geen enkel woord of beeld in die brieven komt uit de lucht vallen. Veel heeft een achtergrond in het Oude Testament. Als er staat dat Christus wandelt tussen de kandelaren, de gemeentes, dan hoor je Lev. 26:11-12: en ik zal mijn tabernakel in uw midden zetten en Ik zal geen afkeer van u hebben, maar Ik zal in uw midden wandelen en u tot een God zijn en gij zult Mij tot een volk zijn'. Het laatste bijbelboek is een aaneenrijging van citaten uit de Bijbel van Israël. Dat betekent: wie het evangelie wil verstaan heeft uitleg nodig! Er zit dus iets waars in de uitspraak: wie niet studeert is niet bekeerd! De Bijbel is geen gemakkelijk boek. Maar het daagt uit. Mensen kunnen de boodschap ervan verdraaien en het beste in de handen van de slechtsten verwordt inderdaad tot het meest slechte...

Ten tweede: die brieven bevatten voor een groot deel verstaanbare taal voor de mensen aan wie de brieven gericht werden. Sterker: je wordt bij het lezen van die brieven om je oren geslagen met beelden uit eigen omgeving.

Aan Efeze, het centrum van de provincie, grootste stad met bank en één van de zeven wereldwonderen (Artemistempel), maakt Christus zich bekend als Hij die de 7 sterren in zijn hand houdt. We denken aan 7 wereldwonderen en 7 planeten...

Aan Smyrna, havenstad met tempel voor Dionysius en keizercultus, een stad door aardbeving verwoest, maakt Hij zich bekend als Degene die dood geweest is en weer levend is geworden.

Aan Pergamum, wettelijke hoofdstad met tempel voor Zeus, Athene, Hermes en Asclepius, de stad waar de proconsul zetelde en rechtsprak, maakt Hij zich bekend: Hij die het tweesnijdend zwaard heeft.

Aan Tyatyra befaamd vanwege koper en staalindustrie en purper uit de meekrapplant maakt Hij zich bekend als Degene met ogen als een vuurvlam en voeten als koperbrons.

Aan Sardes een stad die tot twee maal toe overvallen werd maakt Hij zich bekend als hij die de zeven geesten van God en de zeven sterren heeft.

Aan Filadelfia herbouwd door Tiberius als klein Athene waar veel missionaire activiteiten plaats vonden als de Waarachtige die de sleutel van David heeft die opent en niemand sluiten zal en sluit en niemand opent.

Aan Laodicea, en stad met wolindustrie en een medische school, dingen van de Schepping, maakt Hij zich bekend als het begin van de Schepping.

Laodicea is het mooie voorbeeld van een brief met hele concrete beelden. De gemeente wier stad bekend stond om het lauwe vijverwater wordt lauwheid verweten. En hoewel daar het bankwezen floreerde, de zwarte wol werd verhandeld en de stad

bekend stond om een medische kliniek, krijgt de gemeente te horen dat ze arm is en naakt en blind. Dat gaf mij te denken over hoe wij vandaag als kerk het evangelie moeten uitdragen. Blijkbaar gaat het erom dat we de woorden van de bijbel zo vertellen en presenteren dat mensen het kunnen 'meemaken'. Dat ze zeggen: 'het gaat hier over mij!'

Ten derde: de zeven gemeentes aan wie de brieven gericht waren lagen op een oude postroute. Die route van die postdistricten (en elk district was ook een kopieer- en distributiecentrum!) liep van Efeze naar Laodicea, plaatsen die in een soort vleugel of boemerang lagen. Ongeveer 365 km in omtrek. Efeze lag het dichtste bij Patmos.

Die postroute werd dus gebruikt en uitgebuit! Een vraag aan ons als kerk is of we vandaag de moderne postroutes genoeg uitbuiten om het evangelie aan de man/vrouw te brengen. En daarbij moet je denken aan moderne media zoals t.v., internet, en middelen als drama, musical en dans! Nee, ik bedoel niet dat de kerk 'populair' moet willen zijn. Ze moet stijlvol blijven en kwaliteit afleveren in de vormgeving.

Ten vierde. De brieven zijn in een bijzonder compositie vervat! Daar is zorg aan besteed! Het zijn er zeven, het kerngetal van het boek Openbaring. Het is steeds:

1. Opdracht de boodschap te schrijven
2. Profetische boodschapsformule waarin Christus zich present stelt.. Dit zegt Hij
3. Pastorale bemoediging of vermaan... Ik ken uw werken, maar..., of: Ik weet uw verrukking, of: ik weet waar gij woont.
4. Belofte aan de overwinnaars
5. Appel acht te geven op wat de Geest te zeggen heeft tot de gemeenten

En de gemeentes die worden beoordeeld vallen positief en negatief uit. En dan wel om en om. De even kerken zijn positief en de oneven kerken negatief.

Bij de eerste drie gemeenten is dat
voor Efeze negatief (verzaking eerste liefde)
voor Smyrna positief (arm, verdrukt en getrouw)
voor Pergamum weer negatief (tolereren splijtzwammen in haar midden)

Voor de laatste drie is dat
voor Sardes negatief (dood)
voor Filadelfia positief (Het woord bewaren)
voor Laodicea negatief (lauw).

Alleen de middelste, (de langste brief!) Thyatira krijgt een gemengd positieve en negatieve beoordeling (liefdevol, trouw, vol dienstbetoon, maar Izebel tolereren). Vanaf die brief worden

appèl en belofte dan ook omgedraaid. Hoorden we aan het eind van de eerste drie brieven eerst het appèl 'wie een oor heeft, die hore' en daarna de belofte 'wie overwint', bij de laatste vier is het omgekeerd. Alsof de roep tot ommekeer steeds sterker wordt.

Er lijkt ook een chiastische structuur:

1 en 7 rijmen met elkaar (Efeze en Laodicea): gebrek aan hartstocht en eerste liefde.

2 en 6 (Smyrna en Filadelfia): ondanks verdrukking en geringe kracht zonder vrees en hoog geloofd.

3 en 5 (Pergamum en Sardes): allebei iets van de dood in zich.

Tyatyra wordt met mate veroordeeld en met mate goedgekeurd.

Wat een zorgvuldige en stijlvolle vorm. De stijl is als de eis die aan de offers in het Oude Testament werd gesteld: 'gaaf'. De boodschap wordt niet rommelig gebracht. Zou het niet mooi zijn als buitenstaanders van de kerk en haar boodschap zouden zeggen: 'dat is gaaf! Daar is niets mis mee!'

Ten vijfde Er is nog iets bijzonders: door middel van de brieven in het boek Openbaring wordt de mens niet alleen als individu aangesproken, maar als gemeente

De inhoud is daardoor natuurlijk niet anders, maar het voelt wel anders of je iets in je eentje leest en hoort of wanneer dat gebeurt in een liturgische bijeenkomst van de gemeente, de eredienst. Het krijgt daardoor gewicht en doordat mensen zich erin herkennen groeit er lotsverbondenheid en verwantschap.

Zeker voor mensen nu, moderne individualisten, is dit een zaak om uitvoerig bij stil te staan. Vooral omdat veel moderne problemen zo complex en collectief van aard zijn, dat ze voor individuen een ondraaglijke last zijn. Als daar nog eens gevoelens van tekort schieten en schuld bijkomen, is de verlamming compleet. De positieve krachten moeten gebundeld worden.

Daarom is de gemeente een kostbaar goed: de gemeenschap van zeer verschillende mensen die zich verenigd weten in en rond de ene Heer, Jezus Christus. In die gemeenschap word je door elkaar gezien en gehoord, omdat je je door God gezien en gehoord weet. Daar is een plek om de zorgen en het verdriet, de angst en de machteloosheid met elkaar te delen, omdat Jezus Christus voorgegaan is op de weg van het lijden.

Ten zesde: de brieven richten zich aan de engel van de gemeente. Wie is dat? Sommigen zeggen dat het de voorganger is, of de boodschapper. Maar je kan rustig de engel laten staan als engel. Nergens komen engelen zoveel voor als in het laatste bijbelboek. Het is een notie dat engelen aanwezig zijn en soms gesteld zijn boven culturen en gemeenten. De apostel Paulus zegt zelfs ergens dat engelen aanwezig zijn in de eredienst. Er zijn 7 aartsengelen met naam bekend: Michael, Gabriel, Rafael,

Uriel, Suriel, Fanuel en Yeriel. Zou de kerk ook niet meer dan mensenwerk zijn. Zou het in de wereld meer dan alleen maar menselijk toegaan?

Ten zevende: Johannes krijgt van God de opdracht aan de zeven gemeenten in Asia (zo heette de Romeinse provincie in Klein-Azië, het westen van het huidige Turkije) zijn hemelse visioenen als brief te versturen. Dat zijn geschrift zich als rondschrijfbrief richt tot plaatselijke kerken is veelbetekenend. De Apocalyps van Johannes behoort niet tot de esoterische literatuur, richt zich niet tot een kleine elite van ingewijden. De zeven gemeenten zijn destijds bestaande kerken, maar staan tegelijk model voor de hele kerk van alle tijden. Zeven is een getal van volheid. De Openbaring is dus als brief gericht aan de algemene christelijke kerk. Ook nu.

Dr. W.S. Duvekot noemt bij die brieven aan de gemeenten nog een aantal kenmerken:

(Begrijpt u wat u leest?)

1. De schrijver van de brieven is de verzezen en verheerlijkte Christus. De aanhef 'zo spreekt Hij die ...') brengt tot uitdrukking de verbondenheid met de zijnen 'in verdrukking'.

2. Christus stelt zich aan het begin van elke brief vol gezag en troostend en bemoedigend voor. In Efeze is Hij als degene die 'de zeven sterren in zijn rechterhand houdt': Hij heerst over de machten in de wereld. En Hij 'wandelt temidden van de zeven gouden kandelaren': Hij is zorgzaam in het midden van de gemeente. Aan het einde klinkt steeds als refrein de aansporing te horen naar wat de Geest tot de gemeenten (meervoud!) spreekt (Openbaring 2:7; 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22) en een belofte aan de 'overwinnaar'. Door deze omkadering van elke brief door de sprekende Christus en de tot horen nodigende Geest, wordt de concrete gemeente in pastorale zorg omvat. Ze mag zich in Hem geborgen weten. Goed is het te bedenken dat het kleine gemeenten waren zonder kerkgebouwen.

3. Maar vanuit die geborgenheid wordt ze ook ferm aangesproken. Die geborgenheid blijft, ook als vervolgens profetische woorden klinken die de gemeente kritisch doorlichten en aanspreken op haar verantwoordelijkheid en opdracht. Het wapen van 'iemand als een mensenzoon' is een tweesnijdend scherp zwaard dat uit zijn mond komt.

Dat dit kritisch aanspreken juist gebeurt in dit geschrift is eveneens veelbetekenend. Het is weliswaar enerzijds geschreven met het oog op de slachtoffers en wil hen dan ook troosten en bemoedigen. Daarbij ontslaat hun situatie hen niet van hun eigen roeping en verantwoordelijkheid. Zij worden integendeel opgeroepen niet de passieve slachtofferrol aan te nemen, maar actief hun plek in de samenleving in te nemen op zo'n wijze dat ze hun identiteit niet verloochenen.

In het profetisch middenstuk van de brieven (steeds ingeleid met de woorden: 'Ik ken je werken') worden mensen in de gemeente aangesproken op hun verantwoordelijkheid die voortvloeit uit hun geloof in Jezus (de omkeer). Misstanden binnen de gemeente worden aangepakt. Die waren toen natuurlijk anders dan nu. Geen enkele gemeente van Jezus Christus is volmaakt en fouten en tekortkomingen mogen in alle eerlijkheid genoemd worden. Positief

wordt er ook een uitweg gewezen. Het kan en mag anders! De Heer gelooft in zijn gemeente en roept haar op zich met Hem te identificeren in plaats van met de heersende maatschappelijke en culturele waarden. Zij mag zich spiegelen aan Hem en zijn gedrag en houding belichamen. Zo wordt de gemeente op haar eer aangesproken en haar een weg gewezen die eervol is en tot 'overwinning' leidt.

Wanneer de Apocalyps de toekomst verkondigt, begint het geschrift met deze zeven brieven, waarin iedere gemeente apart aangesproken wordt op haar missie en verantwoordelijkheid. God doet zijn koninkrijk komen. Het is 100 % zijn initiatief en werk en Hij staat garant dat de aarde niet ten prooi valt aan de chaos die mensen veroorzaken. Tegelijkertijd zijn mensen voor dezelfde 100 % verantwoordelijk voor de komst van dat Rijk doordat zij zich aan die zaak overgeven en zich voor die zaak inzetten, met al hun vermogens. Het is juist dat samenspel van God en mensen in het verbond met God dat de Apocalyps verkondigt.